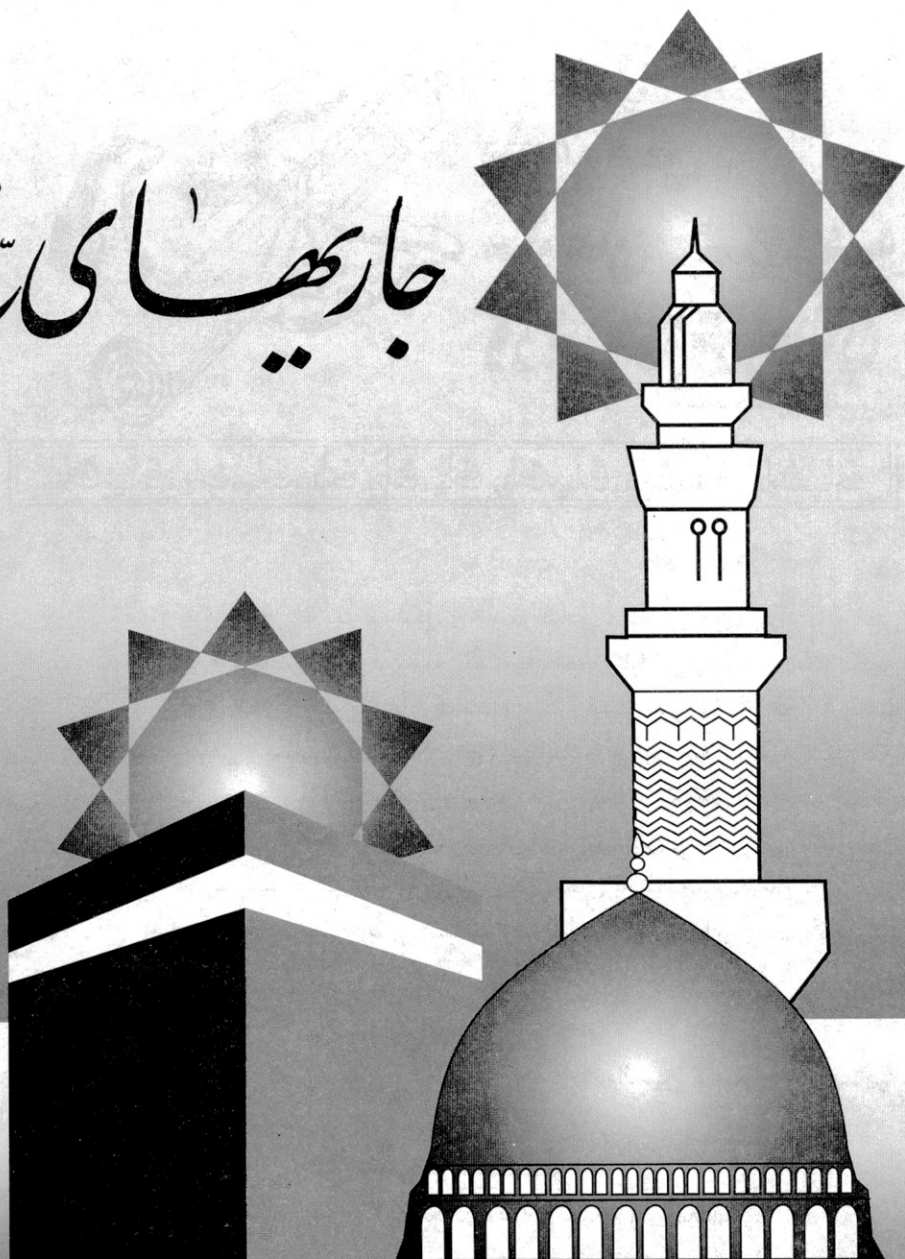
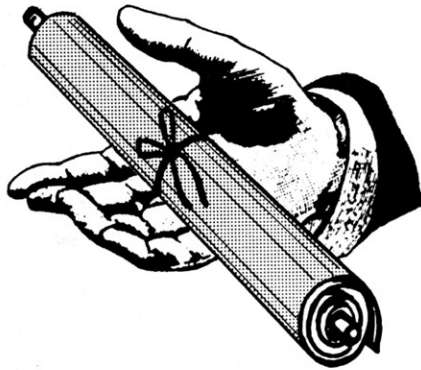

جاریہ‌های حج

نامه رئیس سازمان حج، به وزیر حج عربستان

محمد حسین رضایی

مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ مِيقَاتُ

برگزاری هر چه بهتر و باشکوه‌تر مراسم عبادی - سیاسی حج و برطرف ساختن کاستی‌ها و نقایص اجرایی آن، همه ساله توجه حاجیان، کارگزاران و مسؤولان نظام مقدس جمهوری اسلامی را به خود معطوف داشته است. ریاست محترم سازمان حج و زیارت با نظرخواهی از تمامی دست‌اندرکاران حج و نیز استماع و بررسی نظرات و پیشنهادهای حاجیان، برخی از مشکلات، کاستی‌ها و انتقادهای مربوط به چگونگی اعمال مدیریت حج در عربستان را طی نامه مبسوطی به وزیر حج آن کشور منتقل و منعکس نموده‌اند. نامه‌ای را که در پیش‌دید خوددارید انعکاس نظریات و پیشنهادهای ریاست محترم سازمان حج و زیارت، جناب آقای محمدحسین رضایی است که توجه خوانندگان محترم را به آن جلب می‌کنیم:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله، والصلوة والسلام على رسول الله محمد خاتم النبيين و على آله و صحبه المنتجبين الى قيام يوم الدين.

برادر محترم جناب آقای دکتر محمودبن محمد سفر

وزیر حج کشور پادشاهی عربستان سعودی، سلام عليكم و رحمة الله

خداوند را شاکر و سپاسگزارم که به و زائران بیت‌الله الحرام را عنایت فرمود و ما بنده و جنابعالی توفیق خدمت به حجاج به فضل و عنایت او، توانستیم حجی دیگر

اعتلت، فكان يمضي إلى المسجد ويدعني
وحدی فشكوت ذلك إلى مصادف، فأخبر به
أبا عبد الله - عليه السلام - فأرسل إليه:
قعودك عنده أفضل من صلاتك في
المسجد.»

این دو روایت که به عنوان نمونه ذکر
شد، بیانگر آن است که خدمت به حاجیان
و میهمانان خداوند دارای اجر و ثواب
فراوانی است و هر کس این شایستگی را
پیدا کند باید به خود ببالد که خداوند چنین
افتخاری را نصیب او کرده است.

از سوی دیگر، به طور کلی کارهای
بزرگ و پرحجم به خاطر گستردگی
و پراکندگی آن، خالی از عیب و ایراد
نخواهد بود. از این رو رسول خدا - صلی الله
علیه وآله - به مسلمانان تعلیم داده بودند که
برای رفع عیوبشان از دیگر مسلمانان کمک
بگیرند و براین اساس گاهی مسلمانی به
هنگام اقامه نماز در مسجدالنبی - صلی الله
علیه وآله - در میان صفوف نمازگزاران
برخاسته اظهار می داشت: «رحم الله امرء
أهدى إليّ عبوبي» دیگر مسلمانان نیز اگر
عیبی در او سراغ داشتند اظهار می کردند
و این روحیه انتقادپذیری، در اصلاح
امور نقشی به سزا و تعیین کننده
داشت.

را به پایان رسانیم و میهمانان خداوند را به
کشورهای خود بازگردانیم. هر چند حادثه
آتش سوزی در مناکشته و مجروح شدن
تعدادی از مسلمانان حج گزار در حال احرام،
قلوب ما را محزون و مسلمانان را غمگین
و متأسف ساخت و به عنوان حادثه غم بار
حج گذشته در تاریخ ثبت گردید. خداوند
همه آنان را از دریای بی کران رحمت خود
بهره مند فرماید! لیکن خوشبختانه
مسؤولان و کارگزاران حج دو کشور دوست
و برادر جمهوری اسلامی ایران و عربستان
سعودی با تمام توان سعی کردند از
مشکلات و نقایص بکاهد تا حاجیان به
راحتی اعمال خود را انجام داده، به
کشورهای خود بازگردند. خدمت به
حجاج بیت الله الحرام در فرهنگ اهل بیت
رسول خدا - صلی الله علیه و آله
وسلم - یکی از ارزشمندترین کارها است.

عن اسماعيل الخثعمي قال: «قلت
لأبي عبد الله - عليه السلام - إنا
إذا قدمنا مكة، ذهب أصحابنا يطوفون
و يتركوني أحفظ متاعهم؟ قال: أنت
أعظمهم أجراً.»

وفي رواية أخرى:

عن مرزم بن حكيم قال: «زاملت
محمد بن مصادف فلما دخلنا المدينة

و بی‌مشکل‌تر برگزار گردد. لذا ما در گذشته، پس از انجام مراسم حج نقاط قوت و ضعف احتمالی مراسم حج هر سال را بررسی کرده و به صورت مکتوب به جناب عالی ارائه داده‌ایم و خوشبختانه در بسیاری موارد نیز مفید فایده بوده، برخی از راه‌حل‌ها و پیشنهادهای در سال‌های بعد به مورد اجرا گذاشته شده و مشکلات را کمتر کرده است. هم‌اکنون نیز که مراسم حج سال ۱۴۱۷ ه.ق. به پایان رسیده، ضمن تقدیر و تشکر از شخص جناب عالی و دیگر همکاران در وزارت حج عربستان و همه کسانی که به نوعی به حاجیان خدمت کرده‌اند، نکاتی را متذکر می‌گردم امید است با توجه دقیق دستور فرمایید موانع و اشکالات موجود مرتفع و زمینه را برای همکاری بیشتر فراهم سازند:

الف - فرودگاه جده

۱ - متأسفانه امسال علی‌رغم توافق‌های قبلی، قرآن‌ها و کتب ادعیه و مناسک و نوشته‌های شخصی همراه حج‌ایرانی را در فرودگاه جده از حاجیان گرفته و با روش‌های بدور از اخلاق اسلامی آن را به گوشه‌ای انداخته و علی‌رغم اصرار آنان از تحویل کتب به صاحبانش خودداری

اهل بیت پیامبر - صلی الله علیه وآله - نیز به ما همین شیوه را تعلیم داده‌اند که به دیگران بگوییم: «أَحَبُّ إِخْوَانِي إِلَيَّ مَنْ أهدَى إِلَيَّ عُيُوبِي».

با اذعان به این مطلب که خوشبختانه در چند سال گذشته، در جهت رفاه حال حجاج بیت‌الله‌الحرام خدمات فراوان و شایسته‌ای؛ از قبیل توسعه حریمین، احداث راه‌های ارتباطی، پل‌ها، تأمین مایحتاج زائران و... صورت گرفته است، لیکن هنوز مسائل و مشکلات زیادی وجود دارد که می‌توان با بهره‌گیری از افکار و نظریات انسان‌های متدین و اندیشمند جهان اسلام که با حج و مسائل آن نیز آشنایی کامل دارند، مشکلات را مرتفع نموده، یا آن را به حداقل ممکن رساند و با بهره‌گیری بهتر و صحیح‌تر از امکانات موجود، و شناخت تنگناها و یافتن راه‌های عملی برای حل آن‌ها، رضایت حج‌گزاران و در نتیجه رضایت حضرت حق را فراهم ساخت. لازم به تذکر است، در چند سالی که جناب عالی مسؤولیت وزارت حج عربستان را بر عهده داشته‌اید، اینجانب در ملاقات‌ها و دیدارهای خود چنین احساس علاقه‌ای را در شما ملاحظه کرده‌ام که دوست می‌دارید همه ساله حج از سال گذشته بهتر

۲- همانگونه که می‌دانید مسلمانانی که به حج می‌آیند، دارای مذاهب مختلفی هستند؛ حنبلی، شافعی، حنفی، مالکی، جعفری و... و هرکس باید این امکان را داشته باشد تا براساس فقه مذهب خود، اعمال حج را انجام دهد. لیکن متأسفانه در سال گذشته و قبل از آن، کتب و نشریاتی به زبان فارسی در عربستان به چاپ رسیده و در ابتدای ورود در اختیار حجاج ایرانی قرار می‌گیرد که مطالب آن نه با فقه مذهب ما و نه با اعتقادات دینی ما سازگاری ندارد و نه تنها این اقدام هیچ سودی دربر نداشته بلکه نوعی جریحه‌دار نمودن اعتقادات دینی دیگر مذاهب اسلامی است و عجیب‌تر آن که اگر حاجی ایرانی کتاب و یا نوشته‌ای علمی و بدور از مسائل سیاسی در رابطه با تبیین مسائل اعتقادی خود به همراه داشته باشد، آن را ضبط نموده و اجازه ورود نمی‌دهند. این اقدام به نظر می‌رسد غیر منصفانه بوده و حتماً باید در آن تجدیدنظر شود. ما حاضریم قبل از موسم، در جلسات حضوری در رابطه با آن صحبت کرده به تفاهم برسیم.

۳- علما و روحانیان دینی، همواره در تمامی فرق اسلامی از جایگاه و قداست ویژه و والایی برخوردارند، از این رو باید

کردند و این امر نارضایتی عمیقی در بین مسؤولان و حجاج ایرانی به وجود آورد. مگر نه این است که حج مکان عبادت و دعا و راز و نیاز با پروردگار است؟ و مگر شما براین نکته اصرار ندارید که در این اماکن مقدّس باید به عبادت پرداخت، پس از چه رو، قرآن کریم و کتب ادعیه را که در روایات اسلامی آمده: «الدّعاء سلاح المؤمن» یا «الدّعاء مُمّ العِبادة» و حاجیان برای استفاده و خواندن، آنها را همراه می‌آورند ضبط نموده، اجازه همراه داشتن آن را نمی‌دهند؟ شاید بگویید که در مساجد قرآن وجود دارد. این مطلب صحیح است لیکن از آن جا که قرآن‌ها را نمی‌توان همراه برد و مردم ما عادت دارند در مکه و مدینه قرآن را چندین بار ختم کنند و در نتیجه در هتل‌ها و منازلشان در اوقات فراغت قرآن می‌خوانند، متأسفانه عمل مأموران سعودی آنان را از این فیض بزرگ محروم نمود و چون معمولاً مردم ما در طول تاریخ عمر خود، بیش از یکبار به حج مشرف نمی‌شوند لذا خاطره تلخ و فراموش ناشدنی در ذهن آنان به جای گذاشت. لازم به تذکر است تعدادی از کتب ضبط شده، بیشتر برای مسؤولان عربستان ارسال گردیده و هیچ دلیل قابل قبولی برای توقیف آنها وجود ندارد.

نسبت به صدور ویزای آنها اقدام شده، بیشتر مشاهده می‌شود، که نه تنها هیچگونه تسهیلات و تشریفات ترخیصی صورت نمی‌گیرد بلکه گاهی با کندی بیشتری به امور آنها می‌پردازند.

۵ - فشردگی زمانی پروازهای ایران، و کمبود فضای سالن تخصیصی به چند پرواز، موجبات کندی جریان تحویل بار و ترخیص زائران گردیده است. این امر باعث شد تا زائران ایرانی گاهی بیش از ۸ ساعت در سالن انتظار بمانند! بنابراین یک سالن جوابگوی نیاز نبوده، برای سال‌های بعد لازم است افزایش یابد.

۶ - طرح جدید استقرار افراد مسؤول صدور بلیط اتوبوس توسط دفتر وکلای موحد مشکلاتی؛ از جمله موارد زیر را در پی داشته است:

- کاهش بازدهی کار علی‌رغم افزایش کارکنان.

- فقدان آموزش لازم و کافی کارکنان.

- اضافه شدن یک صف جدید در

مبادی ورودی فرودگاه و ازدحام جمعیت زائران.

حل مشکلات فوق با صدور بلیط

دسته‌جمعی جهت کاروانها و تحویل بلیطها به نمایندگان کاروانها امکان‌پذیر است.

برخوردی شایسته و در خور شأن آنان صورت پذیرد، بازرسی‌های نامناسب و گاه توهین‌آمیز، شایسته دولت شما و خادمان حرمین شریفین نبوده و نیست، لذا لازم است تأکید فرمایید شؤون روحانیان محترم را کاملاً رعایت نمایند.

۴ - مهمترین اصلی که شاخصه مدیریت کارآ و توانمند است، «وحدت رویه کادر اجرایی» در انجام امور محوله است، آنچه همواره در فرودگاه جده مشاهده می‌شود تفرق در تصمیم‌گیریها و اعمال سلیقه‌های شخصی در چگونگی انجام کارها است که در نتیجه اختلال در نظم و کندی انجام امور را سبب شده است. عدم آگاهی تعدادی از کارکنان فرودگاه جده از دستورالعمل‌های دولت سعودی در واریسی گذرنامه‌ها و ترخیص مسافران از سالن انتظار، خرابی مکرر کامپیوترها و عدم تسلط برخی مأموران در استفاده از آن، اصلی‌ترین عامل در اتلاف وقت و ناراحتی زائران ایرانی خانه خدا بود. بهره‌گیری از پرسنل بسیار جوان و بی‌تجربه و یا مسن و غیرفعال نیز عامل اصلی ایجاد خستگی در زائران است. این مشکل به خصوص در رابطه با دارندگان گذرنامه‌های خدمت، که اساساً به جهت حسن روابط فی‌مابین

۷- پارکینگ اختصاصی با توجه به حجم انتقال زائران موجب بروز مشکلاتی برای انتقال حجاج ایرانی گردیده و این مخالف توافقات حاصله با جناب عالی برای اختصاص فضای بیشتر جهت پارکینگهای مورد استفاده بوده است.

ب - اسکان حجاج

مسائل و مشکلات بخش مسکن:

۱- تعدد سرکشی ارگانهای مختلف، بدون هماهنگی و ورود آنان به منازل اجاره شده، موجب بروز دشواری و ناهماهنگی در امور جاری کاروانها می‌گردد. بدیهی است هیأت مسکن بجز در مواردی که رسماً با وزارت حج مملکت پادشاهی عربستان سعودی هماهنگ شده، از همکاری با اینگونه ارگانها معذور بوده، از ورود آنان به ساختمانها جلوگیری خواهد نمود.

۲- نمایندگان وزارت حج و مؤسسه مطوفین، زمانی برای سرکشی و بازدید از منازل مراجعه می‌نمایند که زائران، در منازل اسکان داده شده‌اند و قبلاً مشکلات منازل به واسطه پی‌گیریهای گروه مسکن تا حدود زیادی مرتفع شده است و بازدید نمایندگان مذکور در عمل مفید فایده واقع نمی‌شود. لذا برای آن که اینگونه بازدیدها در کنار

پی‌گیریهای مکرر همکاران گروه مسکن اثربخش باشد، بایستی بازدید مؤسسه حداقل ده روز قبل از ورود اولین گروه حجاج صورت پذیرد.

۳- گردش کار ارسال متن قرارداد امضا شده بین هیأت مسکن و صاحبان منازل از زمان ارسال از دفتر هیأت اسکان حجاج ایرانی به مؤسسه مطوفین و سپس از مؤسسه مزبور به وزارت حج، به منظور تأیید مواد مندرج در آن و بازگشت به دست ما و قرار گرفتن در اختیار مالکین، بسیار طولانی است و این معطلی، امور جاری را مختل می‌سازد.

۴- از آنجا که مطابق تعلیمات سعودی، حتی الامکان از اجاره ساختمانهای فاقد تصریح خودداری می‌شود و از طرفی در زمان اجاره برخی منازل، مراحل و تشریفات اخذ برگه تصریح در شرف اقدام است، بسیار بجا است که در زمینه صدور برگه تصریح منازل قابل اجاره تسریع به عمل آید و از اطاله مدت صدور آن پرهیز گردد، مناسب است ترتیبی اتخاذ گردد تا برگه مزبور در ماه رجب صادر و در اختیار مالکان ساختمانها قرار داده شود.

۵- با توجه به محدودیت آب شیرین

نگردد و به امور مهمتری بپردازد.

۸ - شایسته است وزارت حج به شهرداری ابلاغ نماید به نظافت اطراف منازل اجاره شده به خصوص مجتمع‌های مسکونی که گاهی تا چندین روز ذباله‌های انباشته شده جمع‌آوری نمی‌گردد و موجب آلودگی و گسترش امراض و ناراحتی‌های فراوان خواهد شد، اهتمام بیشتری نشان داده، به موقع نسبت به جمع‌آوری زباله‌ها اقدام نماید.

۹ - در ایجاد زمینه لازم جهت ارائه خدمات رفاهی به زائران، قبل از عزیمت زائران و در زمان ارائه تصریح به مالکین، از آنان خواسته شود برای هر ۲۰۰ نفر زائر، حداقل یک خط تلفن اختصاص یابد.

۱۰ - قبل از حضور زائران با مسؤولان «نقل‌الجماعی» به نحوی هماهنگی شود که در مسیر کاروانهای حجاج ایرانی، خطوط اتوبوسرانی را افزایش دهند تا زائران ایرانی با توجه به بُعد مسافت منازل تا حرم، از حداقل امکانات جابجایی بهره‌مند گردند.

ج - حمل و نقل بین شهری

مسائل و مشکلات مربوط به حمل و نقل:

۱ - بهبود نسبی وضعیت اتوبوسهای

به هنگام ازدحام موسم حج تمتع و مشکل تأمین آن، شایسته است ترتیبی اتخاذ گردد تا آب زمزم به اندازه مورد نیاز، به صورت بسته‌بندی بهداشتی بین منازل توزیع گردد.

۶ - چون موسم حج تمتع به تدریج به فصل سرما نزدیک می‌شود، لازم است وزارت حج و مؤسسه مطوفین، مسأله آبگرم جهت استحمام حجاج را جدی تلقی نموده و به نحو مقتضی در تعلیمات و تنظیمات خود بگنجانند، به نحوی که در کلیه حمامهای ساختمان‌ها که دارای دوش می‌باشد، آبگرمکن نصب شود، در این ارتباط ملزومات گرم‌کننده‌ای چون پتو نیز ضرورت دارد.

۷ - با عنایت به نارسایی در امر توزیع و نصب علائم راهنما برای منازل اجاره شده توسط مؤسسه مطوفین، که در حج سالجاری کاملاً مشهود بود، پیشنهاد می‌شود طرفین روی فرم مناسبی از علائم مذکور به توافق برسند و پس از نهایی شدن طرح آن، مدیران کاروانها پارچه‌های راهنمای یکنواخت مورد توافق را به همراه خود از ایران حمل نمایند تا بدین وسیله هم مسأله یکدست‌سازی علائم راهنما تأمین گردد و هم مؤسسه با حجم کار فشرده خود در موسم حج درگیر اجرای امر نصب تابلو

و تأکیدات لازم می‌باشد.

۴ - متأسفانه برخورد بد، غیرمسئولانه و خارج از شوون اسلامی رانندگان و مسؤولان نقل‌الجماعی در پاره‌ای از موارد، همچنین نداشتن جای مناسب جهت بار زائران، برخلاف متن صریح قرارداد در استفاده از سندلیهای عقب اتوبوس، نقل و انتقال حجاج را با مشکلاتی مواجه ساخت.

۵ - افزایش تعداد بیشتری تعمیرگاه ثابت و سیار توسط شرکتهای حمل‌ونقل در مسیرهای بین‌شهری به خصوص در مسیر جده، جحفه، مکه و مسیر جده به مدینه و مدینه به مکه و بالعکس و نیز چاپ کردن نشانی و تلفن تعمیرگاههای ثابت به صورت دفترچه و یا تهیه آنها به صورت برچسبی که بتوان بر روی شیشه اتوبوسها نصب نمود، بر سرعت حمل‌ونقل راحت و سالم زائران خواهد افزود.

۶ - کمبود تابلوهای راهنما در مسیر میقات جحفه کماکان از مشکلات زائران بوده وگاهی موجب نرسیدن به‌موقع آنها به اعمال عمره تمتع و بروز اشکالات شرعی عدیده گردیده است. افزایش تابلوها مشکلات مذکور را قطعاً کاهش خواهد داد.

۷ - در مدیریت ترابری داخل شهری

مورد استفاده توسط شرکتهای تحت پوشش سازمان «نقابةالسيارات» خوشحال کننده است اما به جهت تعدد شرکتهای مورد استفاده جهت نقل و انتقال زائران ایرانی (۱۰ شرکت) لازم است جهت کنترل جامع‌تر و دقیق‌تر و سهولت ارتباط با شرکتهای، تعداد آنها به حداکثر پنج شرکت تقلیل و کلیه اتوبوسهای مورد نیاز از طریق پنج شرکت تدارک و تأمین گردد.

۲ - در ارزیابی اتوبوسها، شرکت «سابتکو» با میانگین ۹۸ درصد، بهترین وضعیت و شرکتهای «المغربی» «دله» «مکه» و «السعودیه» با میانگین ۹۳/۴ درصد، بدترین وضعیت را داشته‌اند که شایسته است از گروه شرکتهای اتوبوسرانی حمل‌ونقل حجاج ایرانی حذف گردند.

۳ - علی‌رغم بهبود نسبی وضعیت اتوبوسها و با توجه به صراحت قرارداد فی‌مابین سازمان حج و زیارت و نقابةالسيارات مبنی بر رعایت نظافت، تسلط راننده به رانندگی و شناخت کامل مسیرها و آگاهی و تسلط به زبان عربی، همراه داشتن آب سرد و... متأسفانه براساس اطلاعات جمع‌آوری شده موارد قابل توجهی از عدم رعایت مفاد قرارداد مشاهده گردید که نیازمند دستورات

پیشنهاد ما این است یک همایش عمومی ترتیب داده و با دعوت از علما، دانشمندان و متخصصان جهان اسلام و بهره‌گیری از نظریات و تجربه‌های آنان، مسأله ساختمان‌سازی در منا را به طور جدی مورد توجه قرار دهید تا پس از رسیدن به نتیجه نهایی و قطعی اقدامات لازم انجام گیرد. در غیر این صورت متأسفانه هر از چند سالی این وقایع تکرار و تعدادی بی‌گناه و مظلوم نیز قربانی می‌شوند.

لازم به تذکر است تا قبل از حصول نتیجه باید از تکنولوژی جدید بهره گرفته، بگونه‌ای از امکانات مربوط به طبخ غذا استفاده شود که بروز حوادث به حداقل خود برسد. برخی از مراکز صنعتی جمهوری اسلامی ایران طرحی را پیشنهاد داده‌اند که در صورت موافقت، خیمه‌های عرفات و منا را با استفاده از مواد ضد احتراق تهیه و در اختیار خواهند گذاشت.

۱/۲ - طبق روال سنوات قبل، همه ساله مؤسسه مطوفی حجاج ایرانی، قطعات اراضی شماره ۷۶ - ۷۷ - ۸۰ - ۸۱ - ۸۲ - ۸۳ - ۸۴ - ۸۵ سرزمین مقدس منا را به حجاج محترم جمهوری اسلامی ایران اختصاص داده و بین مکاتب تابعه (۱۱ مکتب) به گونه‌ای توزیع می‌کنند که نظم

و بین‌شهری نیز باید دانست، استفاده از شبکه مرسوم و آزاد حمل‌ونقل ممکن است در شرایط عادی جوابگو باشد اما در حالت بحرانی حج تمتع با مدت حضور محدود و با برنامه‌هایی که الزاماً بایستی در زمانها و مکانهای معین انجام پذیرد، بهیچوجه پاسخگو نخواهد بود و تنها بکارگیری نظام مدیریت خاص حمل‌ونقل برای مدت بیست روز تا یک ماه مخصوص ایام حج را می‌طلبد. بنابراین باید از قالب وضعیت ترابری موجود خارج شده و به نظام جدیدی دست یابیم.

د: مشاعر مقدسه و ایام تشریق

۱- چادرها:

۱/۱- حادثه آتش‌سوزی در منا یکی از حوادث مهم حج سالجاری بود که متأسفانه جان بسیاری از حاجیان را گرفت و تعداد زیادی نیز مجروح شدند. این حادثه اگر خدای ناکرده روز دهم یا یازدهم اتفاق می‌افتاد، ضایعه انسانی بزرگی را برای ملل مسلمان به همراه داشت، طبیعی است که این آخرین حادثه از این قبیل وقایع نبوده، امکان رخ‌دادن آن در سالهای بعد نیز وجود دارد. از این‌رو باید چاره‌اندیشی نموده قبل از وقوع حوادث به پیشگیری پرداخت.

مسئولان حج و زیارت جمهوری اسلامی ایران خودداری نموده و از ایجاد تنگنا و ناهماهنگی برای کاروانهای ایرانی جلوگیری کنند. البته بهتر آن است که سهمیه ویژه و جداگانه‌ای برای آنان در نظر بگیرند تا هم آنان در زحمت نبوده و هم دیگران را به زحمت نیاندازند.

۱/۴ - فضای زیر سطح چادرها در بسیاری از موارد در حد استاندارد مورد توافق نبوده، گاهی ارتفاع آن از سطح زمین بسیار کم بوده، رفت و آمد حاجیان را دشوار و مشکل کرده بود، از سوی دیگر به دلیل پایین بودن چادرها، تردد حاجیان در داخل آنها نیز با دشواری و سختی صورت می‌گرفت که امیدوارم در رفع این تنگنا دستورات لازم را صادر فرمایید.

۲ - حمل و نقل مشاعر مقدسه:

۲/۱ - عدم برخورد مسئولان و جدی نقابه در افزایش تعداد صندلی اتوبوسها.
 ۲/۲ - تأخیر در ارائه اعتمادات و بلیطهای اتوبوس به بهانه دریافت پیش پرداخت علی‌رغم این که در قرارداد، هیچ تعهدی در این مورد وجود ندارد.
 ۲/۳ - عدم تطابق ظرفیت نوشته شده روی بلیطها با اتوبوس تحویلی توسط شرکتهای ام‌القری، اندلس، دله و برخورد

و یکپارچی قطعات بکلی به هم ریخته مکاتب بعضاً به تکه‌هایی چند تقسیم می‌گردند، همچنانکه از ۱۱ مکتب در حج سالجاری ۷ مکتب دارای چنین وضعیتی بوده‌اند، بدین منظور حداقل قطعات متمم با قطعات اصلی، خیابان قرار می‌گیرد که در نهایت مشکلات و مسائل عدیده‌ای در کنترل و جابجایی کاروان‌ها پدید می‌آید، از این رو نگرشی منطقی و برنامه‌ریزی شده می‌تواند ضعف موجود را مرتفع سازد؛ لذا پیشنهاد می‌گردد از هر گونه تفکیک غیرمعقولانه در سطح قطعات ۸ گانه فوق اجتناب، و توزیع پرسنل مکاتب را با توجه به تناسب وسعت قطعات تعیین شده انجام دهند. کروکی راهنمای شماره ۱ پیوست، وضعیت فعلی و کروکی راهنمای شماره ۲ پیوست، وضعیت پیشنهادی ما را جهت مکاتب مورد استفاده در منا نشان می‌دهد.

۱/۳ - پیشنهاد می‌شود به مسئولان مؤسسه مطوفین رسماً ابلاغ شود چنانچه قصد دارند برای افراد متفرقه خارجی؛ اعم از ایرانی یا غیرایرانی که خارج از سیستم سازمان حج و زیارت تمایل به انجام مناسک و بیتوته در مشاعر مقدسه را دارند، خیمه‌هایی را اختصاص دهند و از متفرق ساختن آنها بین مکاتب بدون مشورت با

است که نداشتن مستندات مورد قبول طرف سعودی از جمله دریافت امضا از راننده و تأیید دیگر مراجع؛ نظیر مؤسسه مطوفی ادلاء و یا نمایندگان شرکتها، از معضلات پیش روی سازمان است، لذا به دلیل عدم امکان دریافت چنین مستنداتی، هرساله خساراتی متوجه سازمان می‌گردد، از این رو انتظار می‌رود با نظر مساعد جناب عالی، همکاری لازم در تسویه حساب نهایی صورت گیرد تا انشاءالله در آینده جهت کسب مستندات لازم، مدیران کاروانها کاملاً توجیه شوند.

۲/۹ - در عرفات و مشعر و منا، در ایام تشریق لازم است در زمینه راهنمایی و رانندگی سیستمی سریع اما در عین حال منعطف به کار گرفته شود تا ضمن حل مشکل ترافیک از کم حوصلگی و احیاناً پرخاش مأموران با زائران و حجاج جلوگیری شود.

۲/۱۰ - اختصاص ندادن برگه‌های تصریح به اتومبیل‌های سواری بعثه حج جمهوری اسلامی ایران، باعث بروز دشواری و کندی در انجام کار می‌شود، لذا مقتضی است ترتیبی اتخاذ گردد تا در خصوص رفت و آمد مسؤولان بعثه کشورمان به مشاعر متبرکه، همانند مسؤولان دیگر

غیر مسؤولان نقابه و شرکتها نسبت به تعهداتشان.

۲/۴ - سرویس بسیار ضعیف تعمیراتی به خصوص در طول مسیرها.

۲/۵ - عدم مهارت رانندگان به رانندگی، به طوری که بخش عمده‌ای از خرابی‌ها به دلیل عدم مهارت آنها بوده است.

۲/۶ - عدم تطابق اتوبوسهای اسعاف با اتوبوسهای اجاره شده، به طوری که عموم این اتوبوسها ظرفیت و کیفیت پایین تری نسبت به اتوبوسهای استیجاری دارد.

۲/۷ - علی‌رغم این که در بخش حمل و نقل مشاعر از نظام «رد» استفاده می‌کنیم و قیمتی دو برابر سایر کشورها برای حمل و نقل می‌پردازیم، معهدا ماشینهای اختصاص یافته، اغلب از مدل‌های ۷۷ تا ۸۲ می‌باشد که بسیار نامطلوب است. توقع این است که مدل اتوبوسها از ۸۶ پایین تر نباشد.

۲/۸ - براساس گزارشهای رسیده از ناحیه مدیران کاروانها بابت تحویل صندلی کمتر از حواله صادره جمعاً مبلغ ۳۳۴۸۰ ریال سعودی و بابت پرداخت کرایه توسط مدیران کاروانها در مسیرهای مشاعر حدود ۲۵۰۰۰ ریال سعودی خسارت وارد شده

بعثه‌ها برگه تصریح برای پنج دستگاه اتومبیل سواری صادر گردد.

۳ - سایر مسائل مشاعر مقدسه:

۳/۱ - جناب عالی اطلاع دارید که به منظور راه‌یابی و هدایت زائران ایرانی ناآشنا به محیط منا و فاصله طولانی خیام حجاج ایرانی از محل رمی جمرات، چند سالی بود که با استفاده از بالون، از گمشدن و سرگردانی بسیاری از زائران که به دلیل کهولت سن و بی‌سوادی قادر به خود راه‌یابی نبودند حتی الامکان جلوگیری می‌شد، لیکن متأسفانه در سال جاری از تصعید بالون‌ها ممانعت به عمل آمد و ابلاغ جناب عالی به مقامات آتش‌نشانی و پاسخ حاصله نیز متقاعد کننده و مفید فایده نبود. مشکل گم‌شدن زائران، اختصاص به محوطه کاروان‌های ایرانی ندارد تا بتوان با به کارگیری گروه بیشتری از افراد راهنما آن را مرتفع ساخت بلکه مشکل در فواصل دور از حریم چادرها است که امکان گماردن نیروی انسانی در این فواصل ناممکن است. ضمن درخواست تجدیدنظر در تصمیم فوق پیشنهاد می‌گردد، حداقل با نصب یک بالون مرکزی موافقت و در تکمیل کمبودهای حاصله به خصوص شب‌هنگام اجازه داده شود از سیستم بی‌خطر تابش اشعه

همگرای لیزر به رنگ‌های مختلف که کاملاً بی‌ضرر و نور یکنواخت و کالیبره‌ای تولید می‌کند و قابل تشخیص از فواصل طولانی می‌باشد استفاده گردد.

۳/۲ - به دلیل کمبود فضا و استفاده حداکثر و بهینه از سرزمین مقدس منا با توجه به تراکم جمعیت و افزایش جمعیت در هر سال، پیشنهاد می‌گردد جهت جبران کمبود سرویس‌های بهداشتی، محل‌های اختصاص یافته به دستشویی‌ها را به صورت چند طبقه درآورده، طبقات تحتانی را جهت توالت و طبقات فوقانی را جهت استفاده استحمام تجهیز نمایند.

۳/۳ - به دلیل کثرت و انبوه فراوان جمعیت حجاج متمرکز در مشاعر مقدس و با توجه به کندی تردد در مسیرهای منا، مشعر، عرفات و بالعکس شایسته است از سیستم سنتی نقل و انتقال اجتناب و با به خدمت‌گیری تکنولوژی تراموا (قطار برقی) مشکل تردد حاجیان را مرتفع سازید. احداث دو خط زیرزمینی و دو خط روگذر (رو زمینی) تراموا جهت نقل و انتقال حجاج در مسیرهای مشاعر مقدسه تأثیر فوق‌العاده‌ای در کاهش آلودگی هوا، کاهش خستگی ناشی از ترافیک سنگین و پیاده‌رویهای غیرالزام حجاج در مسیرهای مشاعر مقدسه

خواهد داشت.

۳/۴ - با توجه به ازدحام جمعیت در هنگامه و قوف چند روزه در مشاعر مقدسه و عدم رعایت بهداشت توسط تعداد زیادی از آنان، پیشنهاد می‌گردد کشت گونه‌های درختی مقاوم در خشکی و گرما نظیر وارسته‌هایی از گونه اکالیپتوس، سازگار به محیط زیست منطقه که ضمن تلطیف هوا با متصاعد کردن گاز فتونسید به ضد عفونی و پالایش طبیعی هوای سرزمین کمک می‌نمایند را در دستور کار خود قرار دهید.

۳/۵ - بیشتر پیشنهاد شده بود با توجه به صحنه‌های مشمئزکننده‌ای که برای تراشیدن موی سر در روزهای دهم و یازدهم ذیحجه در منا به وجود می‌آید و سلامت حجاج را به مخاطره می‌اندازد، محل خاصی برای حلق اختصاص یابد و کیسه‌های نایلونی مناسب جهت جمع‌آوری و نگهداری موهای تراشیده شده در اختیار کلیه کاروانها گذارده شود. لیکن متأسفانه تاکنون این پیشنهاد عملی نگردیده، که توجه به آن را تأکید می‌نمایم.

۳/۶ - توقف بیجای اتوبوس‌ها در کنار مکاتب منا، امکان تشخیص و خواندن مشخصات کاروان‌ها را مشکل ساخته، لازم است نسبت به ممنوعیت توقف وسایط

نقلیه در جنب خیام توصیه‌ها و دستورات مقتضی صادرگردد.

۳/۷ - ورودی پلی که حاجیان برای رمی جمرات از طبقه فوقانی، از آن مسیر استفاده می‌کنند، در روزهای ۱۱ و ۱۲ ذیحجه تا ظهر بسته بوده و موجب ازدحام فوق‌العاده در حوالی پل گردید. این تصمیم با توجه به گرمی هوا و توجه نبودن زائران، موجب بروز حوادث ناگوار خواهد شد و چه بسا ممکن است پس از بازشدن راه، و هجوم آوردن جمعیت برای عبور، خدای ناکرده به مرگ و میر حاجیان بیانجامد، امید است دستور فرمایید برای سال آینده روش صحیح‌تر و بهتری را اعمال نمایند.

۵- مسائل عمومی و رفاهی حجاج

۱ - معضل دزدی در اماکن پرازدحام، به خصوص حرمین شریفین و ربودن افراد توسط شیادان و کتک زدن آنها به منظور اخاذی در سالجاری نیز مشاهده شد که در صورت لزوم موارد آن با مشخصات کامل منعکس خواهد شد. لذا لازم است با بکارگیری تعداد بیشتر پلیس مخفی و کنترل‌های دقیق‌تر و کامل‌تر در حفظ امنیت بیشتر زائران تلاش گردد.

۲ - فقدان نظام امانتداری صحیح

برای وسایل همراه زائران از مشکلات قابل توجه حرمین شریفین است که لازم است به سرعت برای آن چاره‌ای اندیشید.

۳ - شیوع بیماریهای مُسری از مشکلاتی است که همه ساله موجبات رنجش زائران را فراهم می‌سازد و گاهی تا ماهها زائران خانه خدا را مبتلا به ناراحتی‌های متعدد و شایع می‌سازد، از اینرو همچنانکه قبلاً نیز مطرح شده مناسب است مطالعات و تحقیقات مبسوطی پیرامون این مهم توسط پزشکان و متخصصان امر انجام گیرد که بدینوسیله مجدداً آمادگی هیأت پزشکی حج جمهوری اسلامی ایران را جهت همکاری اعلام می‌دارم. لازم به تذکر است کم توجهی به نظافت عمومی در مشاعر و مسجدالحرام به ویژه در محدوده زمزم شریف و وضوخانه‌ها و توالت‌های عمومی زمینه‌ساز این بیماری‌ها است که لازم است علاوه بر توجیه بیشتر حجاج به شکل بهتری برای نظافت اماکن برنامه‌ریزی شود.

۴ - برای تکمیل مدارک حصر وراثت کلیه زائران متوفی؛ اعم از آن که در عربستان دفن شوند یا به ایران انتقال یابند، دادگاههای ایران نیاز به گواهی فوت شرطه عربستان دارند، لیکن تهیه این گواهی از

شرطه عربستان با دشواری بسیار انجام می‌شود، که امید است جهت تسهیل در این امر اوامر لازم را صادر فرمایید.

۵ - اصلاح و تعدیل جریان حرکتها و توقفها در مسجدالحرام و مزاحمت رفت و آمدها برای نمازهای یومیه و مزاحمت طوافها برای نمازها و یا مزاحمت رفت و آمدهای عادی برای کسانی که مشغول سعی بین صفا و مروه‌اند و نیز انجام اعمال مستحبی که مانع انجام واجبات حجاج می‌گردد، کاملاً ضروری است. امید است با پی‌ریزی و تمهید نظمی مطلوب از اختلاط و تداخل فعلی افراد جلوگیری به عمل آید.

۶ - اکثر قریب به اتفاق حاجیان که از گوشه و کنار جهان به حج می‌آیند مایلند از اوقات خود بیشتر استفاده نموده، به قرائت قرآن و دعا و اقامه نماز بپردازند، این هدف در مکه به دلیل باز بودن شبانه‌روزی مسجدالحرام عملی است ولی متأسفانه در مدینه چون شبها در مسجدالنبی - ص - را می‌بندند این توفیق از مردم سلب می‌شود. از آن جا که بسیاری از ایرانی‌ها از ما خواسته‌اند تا این مطلب را به دولت عربستان منعکس نماییم لذا خواهشمند است دستور فرمایید موضوع را بررسی

زدود. ایجاد تبعیض در امکانات رفاهی نتایج سوء و نامطلوبی ایجاد خواهد کرد. امید است از این اقدام غیرمسئولانه در سالهای آینده جلوگیری به عمل آید.

۹ - به دنبال درخواست ما مبنی بر واگذاری تعدادی خط تلفن دولی و داخلی، بخشی از این تلفن‌های مورد تقاضا نصب و دایر گردید لیکن متأسفانه تلفنهای دولی به طور متناوب دارای اشکال بود، به حدی که امور ارتباطی بعثه را مختل نموده و ارسال فاکس به ایران میسر نبود. گاهی اوقات هم دو صفر دولی قطع و فقط به صورت داخلی عمل می‌کرد. بعضی از اوقات محدودیت ارتباط برای تماس با ایران داشت و حتی در سطح شهر هم تلفن‌های همگانی دارای این مشکل بود و دفاتر عمومی مخابرات (کابین‌ها) نیز اظهار می‌نمودند که خط ایران خراب است در صورتی که مدارات ارتباطی ایران هیچگونه ایرادی نداشت و از تلفن هتلها و منازل تماس با ایران مقدور بود. این محدودیتها موجب اعتراض و نارضایتی تعداد زیادی از زائران، به خصوص آنهايي که کارتهای ۱۰۰ ریالی و ۵۰ ریالی تلفن همگانی خریداری نموده و نتوانسته بودند با ایران تماس بگیرند، شده بود. همچنین قرار بود

و ترتیبی اتخاذ نمایند که استفاده از مسجدالنبی - ص - نیز حداقل در موسم حج حالت شبانه‌روزی پیدا کند.

۷ - در مدینه منوره و به خصوص در بقیع تزیینات و مشکلاتی سر راه زائران وجود دارد که فی‌المثل می‌توان به جلوگیری مردم از رفتن به زیر سایه بان در بقیع و خاکی بودن راه‌های منتهی به مسجدالنبی - صلی الله علیه و آله - اشاره کرد. شایسته است دستور فرمایید مشکلات فوق مرتفع و از ایجاد تزیینات جلوگیری نمایند. طبیعی است مردم ما خود در حفظ نظم همکاری‌های لازم را خواهند داشت.

۸ - متأسفانه در سالجاری به خصوص در مدینه ارتباط تلفنی با جمهوری اسلامی ایران از طریق کاریر و تلفن‌های عمومی خیابانی میسر نبود و در حالی که زائران دیگر کشورها از این امکانات به راحتی استفاده می‌کردند، نام جمهوری اسلامی و کُد این کشور، در لیست کشورهایی که نام و کد آنان در تابلو کاربرهای مناطق موجود بود ثبت نشده بود، این عمل علاوه بر ایجاد تنش در روابط دو کشور، زائران ایرانی را نسبت به عملکرد مقامات عربستان بدبین نموده، اثرات سوء آن را به زودی نمی‌توان از اذهان مردم

فرقه‌ای و بی‌حرمتی‌ها مورد تأیید می‌باشد. مقام عالی وزارت حج دولت پادشاهی عربستان سعودی! جناب وزیر، ما معتقدیم اگر به طور مداوم به رفع نقایص احتمالی نیندیشیم و به انتقادهای راهگشا توجه نکنیم و همه کشورهای اسلامی بر مبنای «تعاونوا علی البرِّ والتَّقوی» و به دور از ملاحظات سیاسی، دست به دست یکدیگر نداده، در حل مشکلات کوشش نکنند، قداست خانه خدا و حرم نبوی خدشه‌دار گردیده، امکان بهره‌گیری از فریضه حج از دست خواهد رفت.

از اینرو ما این فرصتها را همه‌ساله مغتنم شمردیم تا کشور شما را که میزبان این وظیفه بس مهم است یاری رسانیم. و بار دیگر بر باور خود مبنی بر پیشنهاد اعزام گروه‌های تحقیق ذیصلاح در مدیریت و برنامه‌ریزی به‌نمایندگی از سوی کلیه کشورهای اسلامی و با سرپرستی دولت عربستان سعودی به منظور جستجوی راه کارهای مناسب اجرایی حج و بهبود روشها پافشاری نماییم. به یقین، ایجاد رقابت میان مسلمانان در مباشرت برای اداره صحیح امور خود و برگزاری سالم و صحیح و معنوی مراسم حج و تشریک مساعی در تأمین امکانات آن از وظایف مهمی است که

تلفن‌های موبایل (جوآل) را که در توافقنامه ذکر شده بود در اختیار ما بگذارند که علی‌رغم نوشتن نامه به مخابرات مدینه منوره و مخابرات مکه مکرمه و درخواست ۵ تلفن موبایل و پی‌گیری مکرر، جوابی ندادند. پیشنهاد می‌شود در سالهای آتی توافقنامه فی‌مابین سریعتر به مراجع ذیربط ارجاع گردد و در هر یک از شهرهای مکه مکرمه و مدینه منوره و جده، فرد مسؤلی از وزارت پست و مخابرات عربستان برای تماس و پی‌گیری امور تعیین و معرفی شود. ۱۰ - امسال سختگیری به حجاج در

مسجدالنبی - صلی‌الله علیه وآله - افزایش یافته و مأموران امر به معروف حرم، در حالی که حاجیان در صفوف منظم نشسته و آرام آرام مشغول خواندن دعا و زیارت بودند، کتب ادعیه آنان را از دستشان گرفته همراه می‌بردند، این اقدام علاوه بر غیرشرعی بودن، قلوب مسلمانان را جریحه‌دار می‌ساخت. شما که طالب رشد و تعالی کشور عربستان می‌باشید باید در اسرع وقت دستور فرمایید این حرکات ایدایی خاتمه یافته، خاطرات تلخی از حج هر سال در اذهان مردم بجای نگذارند. البته ایجاد نظم و ارشاد عمومی حاجیان، به ویژه در شرایط خاص ایام حج، بدور از تعصبات

سازماندهی آن به عهده دولت شما است. فرصت را مغتنم شمرده ضمن ابلاغ سلام برادرانه وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی کشورمان پیام جناب ایشان را در اعلام آمادگی کامل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جمهوری اسلامی ایران جهت همکاری صمیمانه بادوا تپادشاهی عربستان سعودی، به خصوص شخص جناب عالی و مقامات خدوم و مسؤول ابلاغ می‌نمایم. در خاتمه امیدوارم به خواست خداوند تبارک و تعالی و همکاریهای صمیمانه و متقابل دو دولت ایران و سعودی به تدریج به وضعیت آرمانی موردنظر که آرزوی دیرینه ما است نائل آییم. آگاهی از روحیه پذیرش منطقی نظرات و ارادت جناب عالی به خدمت بهینه به زائران بیت‌الله الحرام سبب شده است تا آنچه را که در مسیر بهبود روشها و عملکرد به نظرمان می‌رسید عرضه بداریم؛ آنچه در این رهگذر مایه خرسندی دولت جمهوری اسلامی

ایران بوده و می‌باشد، همکاری صمیمانه متخصصان دو کشور در رشته‌های مختلف جهت تحقق پیشنهاداتمان می‌باشد، از اینرو بار دیگر ضمن اعلام آمادگی کامل جهت طراحی و برنامه‌ریزی در تمامی زمینه‌ها، به خصوص آنچه را که در مقام پیشنهاد عرضه داشتیم، برای دولت پادشاهی عربستان سعودی به ویژه جناب عالی و همکارانتان آرزوی توفیق روزافزون از درگاه خداوند منان دارم. میل شدید جناب عالی به دانستن نقاط ضعف و قوت کار و فعالیت برای بازبینی و ارزیابی و بهبود روشهای جاری، مشوق و مؤید ما در زمینه طرح نکات مبتلا به حجاج به خصوص ایرانیان بوده و می‌باشد و یقین دارم نکات مطروحه دقیقاً مورد توجه قرار گرفته و راه حل مناسب برای هر یک جستجو و به موقع اجرا گذارده خواهد شد، همچنانکه در گذشته نیز نظاره‌گر تأثیر چنین مکاتباتی و دستورات راهگشای جناب عالی بوده‌ایم.

«وما توفیقی الا بالله»

محمدحسین رضائی

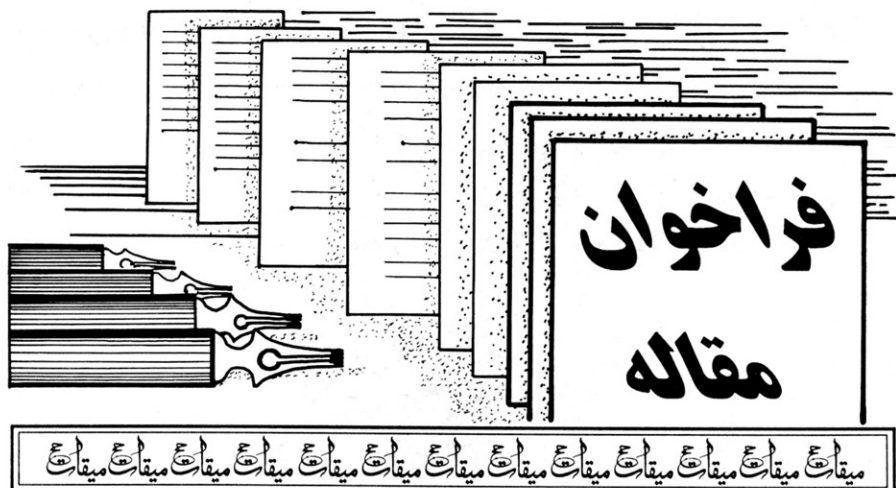
رئیس سازمان حج و زیارت

مسؤولان و کارگزاران حج از سوی مقام معظم رهبری مورد تشویق قرار گرفتند:
 بر اساس گزارش واصله، در دیدار نماینده مقام معظم رهبری و سرپرست حجاج ایرانی، جناب حجة الاسلام و المسلمین آقای محمدی ری شهری و نیز آقای مهندس میرسلیم وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی و دیگر مسؤولان بعثه و سازمان حج و زیارت، مقام معظم رهبری حضرت آیه الله خامنه ای مدظله از حج سال ۷۶ ابراز رضایت فرمودند.

جناب آقای محمدحسین ضیائی رئیس محترم سازمان حج و زیارت یدونقیه
 بجزمده تعالی حج سال ۷۶ با استحکام، نظم و موقعیت بهتر و با شکوه تر
 از گذشته برگزار شد و عابیان سرزمین جمهوری اسلامی ایران با بهره گیری
 از وضعیت این سفر الهی و معنوی بیهمین اسلامی بازگشتند. اکنون عمیلاً
 حج بی پایان آمده، مراتب تشکر و درفمانندی مقام معظم رهبری از جناب عالی
 و خداوندگزاران صدیق حجاج میثا الله احکم در سازمان حج و زیارت؛
 و بعد از مقام معظم رهبری که در دیدار این جانب نماینده محترم معظم له و دیگر
 مسؤولان بعثه بارز فرمودند بلاغ می کنم، در توفیق هر چه بیشتر بهرگان را از درگاه
 حضرت احدیت مسئلت دارم.

مصطفی رحمانی
 وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی

«إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ»

معاونت آموزش و تحقیقات بعثه مقام معظم رهبری، در راستای اهداف خود مبنی بر اشاعه و ترویج فرهنگ حج در جامعه، از تمامی علما، دانشمندان، پژوهشگران، فرهیختگان و نویسندگان ایرانی و غیر ایرانی، در داخل و خارج کشور، دعوت به عمل می‌آورد تا در رابطه با یکی از محورهای ذیل تحقیق نموده، نتیجه مطالعات و پژوهشهای خود را به صورت کتاب و یا مقاله حداکثر تا تاریخ ۷۶/۹/۱ به آدرس: تهران - خیابان آزادی - ساختمان حج و زیارت - طبقه دوم - معاونت آموزش و تحقیقات بعثه مقام معظم رهبری ارسال نمایند.

مقالات رسیده توسط هیأت داوران بررسی و به بهترین آنها، جوایز نفیس و ارزنده‌ای از جمله سفر زیارتی عمره، اهدا خواهد شد:

- ۱ - اسرار و معارف حج.
- ۲ - آثار و ابعاد تربیتی و معنوی حج.
- ۳ - وظایف اخلاقی، عبادی و سیاسی زائران بیت‌الله الحرام.
- ۴ - اهمیت زیارت رسول خدا - ص - و اهل بیت پیامبر - علیهم السلام - و نقش آن در سازندگی انسانها.

۵ - نقش حج در تقریب مذاهب اسلامی و وحدت مسلمین.

۶ - اهمیت آثار اسلامی مکه و مدینه و لزوم حفظ این آثار.

۷ - حقوق و آزادی پیروان مذاهب اسلامی در انجام مناسک حج.

- ۸- فلسفه دینی و سیاسی برائت از مشرکین.
- ۹- ساختمان سازی در مواقف کریمه عرفات، مشعر و منا از دیدگاه فقهی.
- ۱۰- حج و نقش آن در حل مشکلات سیاسی جهان اسلام.
- ۱۱- نقش حج در استقلال اقتصادی کشورهای اسلامی و کاستن از وابستگی به بیگانگان.
- ۱۲- راههای گسترش فرهنگ حج در جامعه.
- ۱۳- تفاوت‌های اساسی حج، قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران.
- ۱۴- دیدگاه‌های حضرت امام خمینی - قدس سره - در رابطه با حج ابراهیمی و مبانی آن.
- ۱۵- مشکلات مهم فقهی حج در عصر حاضر و راه حل آنها.
- ۱۶- حج و رهبری.
- ۱۷- حج در آئینه هنر و ادبیات.
- ۱۸- سیره انبیا و معصومان - علیهم السلام - در حج.
- ۱۹- بررسی تطبیقی حج با دیگر مراسم و آیین‌ها در ادیان توحیدی.
- ۲۰- نقش کعبه در تحولات سیاسی حجاز.

یادآوری:

- ۱- خلاقیت و نوآوری، غنای مطالب، استناد مطالب به مصادر اصیل و معتبر، دقت‌های علمی و نگارشی، در گزینش مقالات برتر نقش بسزایی خواهد داشت.
- ۲- مقالات ارسالی قبلاً به صورت کتاب و یا مقاله منتشر نشده باشد.
- ۳- مقالات در صفحات متحد الشکل و با خطی خوانا و بر روی یک صفحه نوشته و ارسال گردد.
- ۴- مقالات از ۶۰ صفحه وزیری کمتر نباشد.
- ۵- مقالات از طریق پست سفارشی به آدرس فوق ارسال گردد، طبیعی است که از پذیرفتن مقالات به صورت حضوری معذوریم.
- ۶- ذکر نام و نام خانوادگی، شغل، مدرک تحصیلی، نشانی کامل و دقیق و تلفن پدید آورنده مقاله ضروری است.
- ۷- نتیجه بررسی مقالات حداکثر یک ماه پس از پایان مهلت مقرر اعلام و نتایج و اسامی برندگان اعلام خواهد شد.
- ۸- مقالات ارسال شده، عودت داده نمی‌شود.